

ЭЛЕКТРОН ДАРСЛИКЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

В. Амирова, Ш. Норкулов, Д. Аралова ГулДУ

Илм-фан ривожі мамлакат тараққіетини белгиловчи муҳим омиллардан биридир. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Фан ва технологияларни ривожлантиришни мувофиқлаштириш ва бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Қарори ушбу йўналишдаги саъй- ҳаракатларни янада жадаллаштирди. 2007-йилнинг 8-9 июн кунлари Низомий номидаги Тошкент давлат университети ЮНЕСКО, Россия таълим Академияси, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта-махсус таълим вазирлиги, А.С. Пушкин номидаги Ленинград давлат университети билан ҳамкорликда ташкил этилган «Бутун умр таълим: барқарор ривожланиш учун узлуксиз таълим» мавзусидаги 5-халқаро конференцияни бевосита таълим соҳасидаги халқаро ҳамкорликнинг ёрқин намунаси сифатида эътироф этиш мумкин. Ушбу халқаро конференцияни Гулистон давлат университети профессор-ўқитувчилари ҳам узок масофадан кузатиб бориши, маърузалар билан қатнашиши, маърузачиларга саволлар билан мурожаат қилиши каби ҳолатлар ахборот коммуникация технологияларидан олий ўқув юртларида унумли фойдаланаётганликларидан далолат беради. Бунда янги педагогик технологиялар билан замонавий ахборот технологиясини уйғунлаштириб олиб борилиши ўқув жараёнининг самарали бўлишини таъминлайди. Компьютер технологиялари ҳар бир соҳада, хусусан таълим соҳасида ҳам унумли қўлланилмоқда. Шу сабабли Гулистон давлат университетида ҳам компьютер технологиялари асосида машғулотларни ташкил этиш йўлга қўйилган. Университетда ташкил этилган педагогик инновация марказида педагогик технологиялар ва ахборот коммуникация технологиялар асосида таълим самарадорлигини оширишнинг янги шакл ва воситалари ўрганилиб, барча профессор-ўқитувчиларнинг амалий фаолиятларида қўлланишга тавсиялар ишлаб чиқилмоқда. Жумладан 2001 йилдан буён янги педагогик технологиялар асосида маъруза матнлари, ўқув услубий мажмуалар, лаборатория ва амалий машғулотлар ишланмалари тайёрланиб келинмоқда. Ҳозирги кун талабаларига мос ҳолда машғулотлар электрон таълим захиралари воситасида ўтилмоқда. Электрон дарслик ва ўқув қўлланмалар яратиш борасида университетимиз профессор-ўқитувчилари фаол иш олиб бормоқдалар.

Ҳозирги кунда университетнинг кундузги бўлимида 4000 га яқин талабалар 19 та таълим йўналиши бўйича таҳсил олмоқда. Уларга 360 дан ортиқ профессор-ўқитувчилар сабоқ беришга жалб қилинган. Ҳар бир профессор-ўқитувчининг мультимедия марказида логон пароли ва электрон манзили мавжуд. Университетда 300 000 китоб жамғармасига эга бўлган ахборот ресурс маркази, 28 та компьютер хонаси, мультимедия маркази ва педагогик инновация маркази фаолият кўрсатмоқда. Педагогик инновация марказида университет кафедраларида педагогик технологиялар ва ахборот коммуникация технологиялардан фойдаланиш бўйича орттирилган тажрибаларни ўрганиш ва оммалаштириш мақсадида 3та лаборатория фаолият кўрсатмоқда. Университетда ҳар ўқув йилининг ноябр- декабр ойлари орасида бир ой давомида «Таълим самарадорлигини ошириш ойлиги» танлови ўтказилади. Танловда университетда фаолият кўрсатаётган ҳар бир професор- ўқитувчининг дарси махсус тузилган комиссия томонидан кузатилиб, юқори кўрсаткичга эга бўлган профессор-ўқитувчиларнинг дарслари оммалаштирилади, ёш ўқитувчилар учун услубий маслаҳатлар берилади. Университетда ўқитиладиган барча фанларни ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда янги педагогик технологиялар асосида электрон таълим захиралари яратилган ва такомиллаштириб борилмоқда.

Электрон таълим захиралари воситасида таълим бериш педагогик адабиётларда компьютерли ўқитиш технологияси деб юритилади. Электрон дарсликлар махсус фаннинг мазмуни ва моҳиятига диққатни жалб этган ҳолда кўп сондаги маълумотларни қараб чиқиш ва кўпроқ амалий машғулотларни бажаришга имкон яратади. Ўрганишнинг барча босқичларида ўз-ўзини текшириб кўриш учун кенг имкониятлар мавжуд. Электрон

дарслик тажрибали ўқитувчи вазифасини, чекланмаган тушунтиришларни, саноксиз такрорлашларни, эслатишларни тақдим этган ҳолда бажарилади. Электрон таълим захираларини яратишда қуйидаги тузилмага эътибор қаратиш лозим: курс муаллифи ҳақида маълумотлар, курс ҳақида маълумот-кириш, модуль шаклидаги асосий матн, мустақил тест орқали билимини синаш учун саволлар, маълумотнома материаллар, адабиётлар рўйхати, электрон кутубхона, ўзаро мулоқот воситалари(электрон почта, телеконференция-форум, чат), амалий ва лаборатория машғулотлари, ижодий топшириқлар (курс иши), муаммоли ҳолатлар блоки,маълумотлар омбори(рефератлар, лойиҳалар, тақдимотлар), талабаларнинг Web ишлари, Web –сайтга жойлаштирилган тез учрайдиган савол-жавоблар блоки, якуний баҳолаш (тест саволлари),мониторинг блоки, анкеталар пакети.

Электрон дарсликлар қуйидаги сифатларга эга бўлмоғи лозим:

-яхши гиперматин ва баён этиш логик тузилмасига; фойдаланувчи учун қулай навигация тизимига; интернет ва замонавий компьютерларнинг мультимедиа ва анимация имкониятларидан фойдаланишга; билимни назорат қилиш тизимига;курсларни унча катта бўлмаган блокларга ажратилганлиги; автоном маълумотнома материалларига; интернет тизимидаги электрон кутубхоналарга, ахборот манбаларига мурожаатга; ўқув дарслигининг мундарижага эга бўлишига; осон кириш, тез юкланишга; ихтиёрий танланган мавзуга ўтиш (масалан олдинги мавзуга ўтиш, кейинги мавзуга ўтиш, дастурда ишлаш ҳақида маълумот олиш, дастурдан чиқиш ва бошқалар); ўқитувчи билан самарали тескари алоқага (электрон почта, Web конференция, IRC-технология (chat)) IRC (Internet Relay Chat) – ҳақиқий вақт режимида Интернет орқали гаплашиш.

Юқоридагилар ёрдамида талабалар дарс мавзусини танлаши, олдинги ва навбатдаги мавзуга мундарижа орқали ўтиши, олдинги ва навбатдаги мавзу бўйича мавжуд мультимедиа ва анимацияларни кўриши, бирор мавзуга белги ўрнатиши ва унга электрон дарсликнинг бошқа жойидан зудликда ўтиш, дарс матнидан сўз кидириш ҳақида маълумот олиш ва дастурдан чиқиш каби бир қатор ишлар қўламини бажариши мумкин.

Электрон дарслик воситасида ўқитишда қуйидаги қулай имкониятлар яратилади: компьютерли қўллаб-қувватлашлардан фойдаланган ҳолда, талабалар катта миқдордаги топшириқларни бажаришга улгурадилар, ечимлар ва уларнинг график талқинини таҳлил қилиш учун сарфланадиган вақтни тежайдилар; компьютер олдида мустақил иш шаклида машғулот ўтказиш имконини беради; талабалар билими тез ва самарали назоратдан ўтказилади; ўқитувчига назарий ва амалий машғулотларда ўзининг хоҳиши бўйича ҳажм жиҳатидан кичик, аммо таркиби бўйича ўта муҳим бўлган материалларни етказишга, талабаларнинг аудитория машғулотлари доирасидан ташқари ўрганиш мумкин бўлган масалаларни ечишда мустақил шуғулланишларига шароит яратилади; ўқитувчи назорат ишларини текширишдан озод бўлади; уй топшириқлари ва назорат ишлари қисмига оид ишлашни индивидуаллаштириш мумкин.

Компьютерли ўқитиш технологиясининг асосий хусусиятлари ва афзаллик жиҳатлари қуйидагилардан иборат:

-ушбу технология талабаларни мустақил фикрлаши ва ижодий қобилиятларини ривожлантиришга йўналтиради;

-ўқитувчи таълим жараёнида маслаҳатчи сифатида қатнашади;

-ўқитиш жараёнида ахборот воситалари ва захиралари фаол интеграцияси таъминланади;

-ўқишга қизиқиш ортади;таълим олишнинг қулайлиги ва натижавийлигини таъминлайди; талабаларда мустақил ишлаш ва изланиш малакалари шаклланади.

Хулоса қилиб айтганда, юқорида келтирилган маълумотлар таълим самарадорлигини оширишда компьютердан ўринли ҳамда унумли фойдаланиш имкониятлари мавжудлигини тажрибаларимиз кўрсатмоқда. Демак, компьютерли ўқитиш технологиясини таълим жараёнига олиб кириш давр талаби. Ўқитувчи бундай технологияни пухта билиши, ўрганиладиган материалларнинг хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда уни тўғри танлай олиши лозим. Шундагина талабал

арнинг фанга қизиқиш даражаси янада юқори бўлади.